

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Соня Бужева

на дисертационен труд на Наталия Герасимова Христова - Михайлова,
докторант в редовна форма на обучение
по професионално направление 3.4 Социални дейности, област на висше
образование 3. Социални, стопански и правни науки,
към катедра „Медико-социални науки“, факултет „Обществено здраве, здравни
грижи и спорт“, на ЮЗУ „Неофит Рилски“,
за получаване на ОНС „Доктор“

Тема на дисертационния труд: „Ефективност на работата със семейства на деца,
ползващи социални услуги в общността“

Научен ръководител: доц. д-р Мая Любенова Чолакова

I. Данни за дисертанта и докторантурата

Наталия Герасимова Христова – Михайлова е магистър по педагогика и е с богат опит в социалната сфера като консултант и оценител.

През 2016 г. Наталия Христова - Михайлова е зачислена като редовен докторант към катедра „Медико-социални науки“, факултет „Обществено здраве, здравни грижи и спорт“, на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Положила е успешно задължителните докторантски изпити и е изпълнила дейностите по индивидуалния учебен план. Отчислена е с право на защита.

Документите по дисертацията са подготвени съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБ и Правилника за неговото приложение.

II. Данни за дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е написан на 201 стандартни страници, от които 39 са библиография и приложения. Литературната справка се състои от 158 източника на български и английски език, както и нормативни документи. Приложенията са 9.

В структурно отношение е разделен на увод, три глави, изводи, препоръки, заключение, приноси, използвана литература и приложения.

В увода е очертана актуалността на темата, а именно: съществени пропуски в нормативната уредба и стандартите, касаещи социалните услуги за деца в общността; недостатъчният обем проучвания върху ефективността на предоставяните услуги по отношение подобряване качеството на живот на децата; и необходимост от ориентиране на социалните услуги не само към децата, а и към техните семейства. Формулирани са обекта, предмета, целта, задачите, хипотезите и използваните теоретични и емпирични методи.

В първа глава на дисертационното изследване, посветена на теоретичните основи, авторът характеризира понятието „детско благосъстояние“, обвързвайки го с фактора „семейство“, като основен социален институт за детското развитие. Разгледани са различни теоретични подходи, използвани в социалната работа със семейството. Направен е преглед на съществуващата нормативната уредба и адекватен анализ на социалните политики по отношение на семейството в България. Дискутирани са националните, европейски и световни стандарти за качество и ефективност на социалните услуги.

В тази глава докторантът показва много добри способности за анализ на литературни данни, както и умение да се анализират.

Глава втора представя структурата и организацията на емпиричното проучване. Ясно е очертана целта, изведени са емпиричните задачи. Описани са обектите на изследване, като извадката е достатъчна по обем и разнообразие, за да покрие изискванията на качествена обработка на резултатите, но не е представена достатъчно ясно тази извадка.

Представени са изследователските методи, които включват количествено проучване сред професионалисти, работещи в системата от социални услуги и сред деца и младежи, ползващи услуги в общността, както и качествено изследване сред родители на деца, ползващи социални услуги в общността и професионалисти, предоставящи социални услуги. Като допълнителен метод е включен и наблюдение на модела на работа с родители в социални услуги в общността. Получените данни са обработени чрез количествен и качествен анализ. Много добре е представена организацията на проучването.

Глава трета фокусира върху резултатите от емпиричното изследване. Анализът на данните е направен задълбочено. Прави впечатление компетентността на дисертантката по отношение на статистическата обработка на резултатите и тяхната интерпретация. Данните са представени графично.

След анализиране на получените данни, авторката дава своите изводи и логично обвързани заключения, които показват, че за ефективна работа със семейната система водещ е системния подход, ориентиран към семейството, с цел преодоляване на проблемите в цялостното функциониране на детето. Семейството се поставя в центъра на професионалните усилия.

Адекватни са изводите относно протичащата в България деинституционализация, при която фокусът е предимно върху децата, пренебрегвайки работата със семейството.

Направените от докторанта препоръки са обвързани с получените резултати и дават възможност за бъдещи теоретични и практически търсения в социалната работа с деца и семейства.

IV. Оценка на приносите на кандидата

В дисертацията авторът демонстрира добро ниво на познания в областта на теорията и практиката на социалната работа със семействата. Темата на настоящата работа отразява съвременните изследователски методи в областта на социалната работа. Авторът проучва и използва достатъчно количество научна литература и ги прилага в тази работа.

Дисертационния труд се характеризира с вътрешна съгласуваност. Задачите на изследването съответстват на поставената цел. От получените резултати логично произтичат изводите и практическите препоръки. Изводите са аргументирани, логически следват резултатите от анализа на получените данни, съответстват на целите и задачите.

Съществен принос е изключително добре направеният теоретичен анализ на социалните политики и социални услуги за деца и семейства в България. Изведени са актуални проблеми.

Направеният анализ на системата за социални услуги в общността за деца е задълбочен. Идентифицирани са потенциални възможности за мониторинг и оценка на ефективността на системата за социални услуги за семейства. Освен това авторът е предложил модел и система от индикатори за проследяване и оценка на качеството и ефективността на социалните услуги от гледна точка работа със семействата на

деца, ползващи такива в общността. Предложен е и списък с основни индикатори за работата на социалните услуги разпределени в няколко области.

Въпреки, че не претендира за представителност, прави впечатление обема и подбора на извадката на емпиричното проучване. Използването на количествени и качествени методи на изследване и обработка на получените данни показва задълбоченост в работата на докторанта. Методът наблюдение допълнително обогатява изследователската част. Проведените от автора емпирични и практически изследвания потвърждават аргументите, разгледани в дисертацията.

Резултатите от дисертационния труд са насочени към решаване на актуални задачи в сферата на социалната работа с деца и семейства.

По темата на дисертацията са направени 8 публикации, 6 от които са представени на конференции.

Посочените от автора приноси са адекватни и съответстват на знанията и уменията на дисертанта и на представените теоретични и емпирични данни.

VI. Критични бележки и препоръки:

Въпреки, че в първа глава много добре са представени характеристиките и предимствата на всички подходи, използвани в социалната работа със семейства, няма изведена лична позиция на докторанта, кой от тях би бил най-ефективен по отношение на представения в дисертационния труд проблем. Такава се открива в изводите, обобщаващи дисертацията. Дисертационния труд би бил по-обогатен в съдържателно отношение, ако след отделните глави авторът формулира изводи.

Неясно са представени обектите на изследване. Посочено е, че въпросникът е изпратен до 120 организации и институции, но колко са реално отговорили? Колко са децата и родителите, участващи в изследването? Има цифри в описание на извадката, но няма представена информация в описанието на самото изследване. От представените на стр. 104 брой изследвани лица не става ясно, каква е причината за различния брой професионалисти, участвали в различните проучвания. Не е посочено наблюдението в какви социални услуги е осъществено, само е посочен техният брой - 10. Дали са същите, в които е проведено анкетното проучване?

Направените критични бележки не намаляват стойността на дисертационния труд.

III. Заключение

Представената дисертация има не само познавателна, но и приложна значимост и показва отличните възможности на дисертантката за поставяне и разрешаване на научни задачи, добри умения за планиране и осъществяване на емпирично изследване. Дисертацията е написана на много добър стил и език.

Цялостното ми впечатление от дисертационния труд е, че той е едно логически добре построено, задълбочено научно изследване, с широка теоретична база, осъществено с надеждни емпирични методи, представящо добри анализи и обобщения.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на авторката на дисертационния труд Наталия Герасимова Христова - Михайлова образователната и научна степен „Доктор“.

19.12.2019 г.
Гр.В.Търново

доц. д-р Соня Будева

.....

